

1. Главацька, О. (2019). Попередження та подолання професійного вигорання соціальних працівників. Науковий вісник Ужгородського національного університету: серія: Педагогіка. Соціальна робота, 2(45), 41–45.
2. Керик, О. (2013). Професійне вигорання та прояви вторинної травми у фахівців системи людина–людина. Проблеми гуманітарних наук. Психологія, (31), 64-72.
3. МЦРЛ (2023). Дослідження вигорання надавачів психосоціальної допомоги та підтримки постраждалим від війни. Режим доступу: <https://ildc.org.ua/vygorannya/>
4. Рідкодубська, Г. А. (2020). Професійне вигорання соціальних працівників. Педагогічні науки: теорія та практика, (1), 266-271. Отримано з <http://journalsofznu.zp.ua/index.php/pedagogics/article/view/1471>
5. Eser, A. (2023). Essential Social Work Burnout Statistics in 2024. ZipDo. Retrieved from: <https://zipdo.co/statistics/social-work-burnout/>
6. Freudenberger, H.J. (1974). Staff burnout. Journal of Social Issues, 30, 159-165.
7. Maslach, C., Jackson, S. E., & Leiter, M. P. (1986). Maslach Burnout Inventory manual, ; Consulting Psychologist Press. Inc. Palo Alto. CA, 1, 996.

Кальницька К.О., кандидат психологічних наук,
доцентка кафедри «Школа соціальної роботи ім. В.І. Полтавця»,
Національний університет «Києво-Могилянська Академія»
k.kalnytska@ukma.edu.ua

Подобєдова Ф.О., студентка МП-2
кафедри «Школа соціальної роботи ім. В.І. Полтавця»,
Національний університет «Києво-Могилянська Академія»
f.podobiedova@ukma.edu.ua

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНА ДОПОМОГА ДІТЯМ-СИРОТАМ ТА ДІТЯМ, ПОЗБАВЛЕНИМ БАТЬКІВСЬКОГО ПІКЛУВАННЯ, В УКРАЇНІ

Діти-сироти та діти, позбавлені батьківського піклування, є однією з найбільш вразливих груп, тому вивчення проблеми соціально-психологічної допомоги дітям може виявити дієві форми та методи такої роботи, а також оцінити перспективи її розвитку в Україні.

«Дитина для повного і гармонійного розвитку її особи потребує любові і розуміння. Вона повинна, якщо це можливо, зростати під опікою і відповідальністю своїх батьків і, в усякому разі, в атмосфері любові і моральної та матеріальної забезпеченості» (Декларація прав дитини, 1959). Проте через відсутність сталого сімейного піклування поширеним явищем в житті дітей-сиріт є глибока психологічна травма, що часто призводить до низки проблем. Тільки державної соціальної допомоги дітям не вистачає, адже дослідження багатьох авторів свідчать, що діти, позбавлені батьківського піклування, нерідко стають учасниками або постраждалими від злочинів, втрачають роботу, житло, мають труднощі зі створенням сім'ї, вихованням дітей, демонструють поведінку, несхвалювану соціумом, схильні до суїциду (Стельмащук, 2019). У майбутньому через нестачу знань, умінь та стійких внутрішніх ресурсів

такі діти мають підвищений ризик залишитися неспроможними самотійно і конструктивно організувати своє доросле життя.

Складові соціально-психологічної допомоги викладені в ряді документів, зокрема Постанові № 866 Кабінету Міністрів України «Питання діяльності органів опіки та піклування, пов'язаної із захистом прав дитини» (2008), інформація про це також доступна на сайтах дотичних органів і служб, зокрема на сайті Департаменту соціальної політики Дніпровської міської ради. Тож серед елементів такої допомоги виокремлюють: надання психологічної підтримки, психоедукацію, проведення оцінки потреб, надання тимчасового притулку та надання допомоги у формуванні, розвитку та підтримці соціальних навичок та умінь.

Водночас теоретичні дослідження та практика соціально-психологічної допомоги дітям-сиротам та дітям, позбавленим батьківського піклування, в Україні нерідко зосереджені на лише соціальній чи лише психологічній підтримці і мають обмежені ресурси. Тоді як в контексті політики соціального захисту таких дітей соціально-психологічна допомога могла б відігравати більш окреслену та значущу роль. Окрім державної соціальної допомоги (виплат) та пілґ, вона включає соціальний супровід, що передбачає цілу низку послуг.

Основні засади державної політики щодо соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, слугують поштовхом до розробки інноваційних підходів до роботи на основі існуючих, що вже втілюються задля блага дітей. Соціально-психологічна допомога дітям проявляється в таких формах, як влаштування дитини в сімейну, патронатну форму виховання, або тимчасове перебування в реабілітаційному центрі, психологічне консультування, психотерапія, психоедукація, соціальний супровід, наставництво, підтримка та підвищення рівня професійної компетенції фахівців із соціальної роботи та прийомних батьків.

Серед методів виокремлюють психологічні та юридичні консультації, індивідуальну та сімейну психотерапію, арттерапію, тренінги, групові дискусії, групи підтримки, соціальний супровід, матеріальну підтримку, оздоровлення та відпочинок. Недавні дослідження неурядових організацій в Україні свідчать про позитивний вплив такої допомоги на дітей (СОС Дитячі містечка в Україні, 2022). Вона також є складовою всеукраїнські програми ментального здоров'я (2023).

Діти не можуть обійтися без підтримки, але відсутність чіткого визначення та уніфікованого підходу до соціально-психологічної допомоги дітям-сиротам та дітям, позбавленим батьківського піклування, ускладнює її надання державними соціальними службами та іншими надавачами таких послуг. Тому система соціального захисту дітей-сиріт потребує змін. Також доречним є розмежування соціально-психологічної допомоги з

соціальними послугами, що, на нашу думку, допоможе вдосконалити задоволення потреб таких дітей, осіб із їх числа, а також біологічних батьків, опікунів, піклувальників, прийомних батьків, батьків-вихователів, усиновлювачів та наставників.

Список використаних джерел:

1. Всеукраїнська програма ментального здоров'я за ініціативою Олени Зеленської. (2023). “Ти як?” URI: <https://www.howareu.com/#section-help-child-text>
2. Департамент соціальної політики Дніпровської міської ради. (2024) Денний центр соціально-психологічної допомоги постраждалим від домашнього насильства”. URI: <https://socialpolitica.dnipro rada.gov.ua/services/dennij-tsentr-sotsialno-psykholohichnoi-dopomohy/>
3. ЗАКОН УКРАЇНИ Про забезпечення організаційно-правових умов соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування. (2005). URI: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2342-15#Text>
4. Кабінет Міністрів України. (2008). ПОСТАНОВА № 866. URI: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/866-2008-%D0%BF#n15>
5. Наказ Міністерства охорони здоров'я України № 2118. (2023). ПЕРЕЛІК психосоціальних послуг з надання психосоціальної допомоги. URI: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0127-24#n4>
6. Один день в дитячому будинку разом з Першою Леді. Світ навиворіт. Україна. 12 випуск https://www.youtube.com/watch?v=XtIsYTb2-NA&ab_channel=%D0%A1%D0%92%D0%86%D0%A2%D0%9D%D0%90%D0%92%D0%98%D0%92%D0%9E%D0%A0%D0%86%D0%A2
7. Синякова В. Б. (2021) “Психологічні особливості дітей, позбавлених батьківського піклування”. Проблеми сучасної психології No 4 (23). URI: <http://www.journalsofznu.zp.ua/index.php/psych/article/view/2610/2489>
8. СОС Дитячі містечка в Україні, Харківський інститут соціальних досліджень. (2022). Результати дослідження щодо становища сімей із дітьми, ПС, ДБСТ в умовах війни. URI: <https://sos-ukraine.org/wp-content/uploads/2023/02/rezultaty-doslidzhennya-dity-i-vijna-veresen-lystopad-2022r.pdf>
9. Соціальні стандарти та пільги, які надаються дітям-сиротам та дітям, позбавленим батьківського піклування. URI: <https://wiki.legalaid.gov.ua/>
10. Стельмашук Х. Р. (2019). Психологічні чинники особистісної стресостійкості дітей-сиріт. Львівський Національний Університет імені Івана Франка, Львів.
11. Declaration of the rights of the child (1959), Proclaimed by General Assembly Resolution 1386(XIV). URI: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_384#Text
12. Key recommendations on the reform of Ukraine’s child protection and care system.(2023) URI: https://www.socialserviceworkforce.org/system/files/resource/files/Reform_Ukraine_child_protection.pdf
13. Opening doors for europe’s children. (2014). Deinstitutionalisation and quality alternative care for children in europe. Lessons learned and the way forward. Working paper. URI: https://www.openingdoors.eu/wp-content/uploads/2018/03/MSE_Publication_15032018_web.pdf

Романова Н.Ф., кандидат педагогічних наук,
доцентка кафедри «Школа соціальної роботи ім. В.І. Полтавця»,
Національний університет «Києво-Могилянська Академія»
natalia.romanova@ukma.edu.ua